

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. Ad quid obligat lex Pœnalis?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

& aliorum esse probabilem, & non exprimat, quod velit ad culpam obligare, præsumendum, quod nolit obligare ad culpam, præsertim gravem. Confirmatur secundo, quia in dubio obligationis mitior interpretatio facienda est.

II. Quæritur nunc primo, an sicut est probabile, quod lex imponens pœnam temporalem, si sit pure pœnalis, non obliget in conscientia nisi ad subeundam pœnam a Iudice irrogatam; ita probabile etiam sit, quod nec obliget in conscientia lex pœnalis mixta? Dicitur autem lex pure pœnalis, quæ non est præceptiva, sed solum pœnam imponit transgressoribus; Ut si lex dicat; Qui arma portaverit, talem pœnam subeat; non secus ac quando quis vovet conditionate eleemosynam, vel ingressum Religionis, si v. g. luserit. Hic enim si luserit, non peccat contra votum ludendo, sed peccat, si post lusum non eroget stipem, aut non ingrediatur Religionem: Dicitur vero lex pœnalis mixta, quæ simul aliquid præcipit, & simul pœnam imponit transgressoribus; Ut si dicat lex, Præcipimus, ne quis arma ferat sub pœna captivitas.

Respondeo nunc, Becan., Granad., Sanch. lib. 5. cap. 4. num. 60., Vasq., & alios docere, quod lex pœnalis mixta obliget in conscientia: Quod a fortiori autumant Suar., Sal., Azor., Less., & alii apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 17. docentes, quod etiam lex pure pœnalis obliget in conscientia. Non desunt tamen, qui cum Villalob., Navar., Valent., & aliis apud Dian. loc. cit. resol. 22. putent, ne legem quidem pœnalem mixtam obligare in conscientia, propter easdem rationes adductas pro lege pure pœnali; Quam sententiam probabilem putat Filliuc. tom. 2. tract. 21. cap. 11. num. 418. Sed Suar., & Sanch.

apud Merol. cap. 3. num. 304. probabilius putant, legem esse pure pœnalem, si spectet materiam politicam, vel non magni momenti; secus vero si spectet bonos mores, & vitiorum extirpationem.

III. Quæritur secundo, An lex Ecclesiastica imponens pœnam spiritualem semper obliget sub mortali?

Respondeo, certum esse apud omnes, quod lex Ecclesiastica imponens pœnam excommunicationis lætæ sententiæ obligat sub gravi, quia excommunicatio non solum est pœna gravissima, sed etiam, ut incurrat, debet supponere contumaciam contra præceptum Ecclesiæ, atque adeo peccatum mortale; Et eadem est ratio de pœna depositionis, degradationis, privationis Ecclesiasticæ sepulturae, &c. Certum etiam est, quod ea obliget tantum sub levi, si imponat pœnam excommunicationis minoris, quando materia de se non est gravis. Ratio est, quia pœna excommunicationis minoris censetur levis, quamvis privet perceptione Sacramentorum; quia scilicet ea facile tolli potest per quemcumque confessarium, & probabiliter per quemcumque Sacerdotem: Nihilominus communicare in Divinis cum excommunicato, licet ferat in pœnam solam excommunicationem minorem, quia tamen materia præcepta de se est gravis, ideo peccat mortaliter, qui in Divinis communicat cum excommunicato, quamvis non contrahat in pœnam nisi excommunicationem minorem, ut communiter docent apud Pelliz. tract. 7. cap. 2. ex cap. *Statutum* de sententia excommun. in 6. Et Suar. disp. 24. de Cens. sect. 3. notat, per posteriora jura debere antiquiora explicari, quatenus videntur oppositum definire, præsertim in cap. *Significavit* de sententia excommun., de quo plura in Glossa.

His

His positis, Difficultas est primo apud Doctores, An lex obliget sub gravi, si in pœnam imponat excommunicationem comminatoriam, seu sententiæ ferendæ? Communiter volunt, obligare sub gravi talem legem; quia pœna est gravis: Quamvis Navar., Castrenf., Cajet., Valent. apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 21., & Merol. cap. 3. dub. 27. putent obligare sub levi, quia antequam excommunicetur transgressor, debet præcedere monitio; unde tunc incipit peccare mortaliter; quando post transgressionem delinquens admonitus non vult cessare a transgressione; Quam sententiam probabilem putat Salon. Unde juxta hanc sententiam peccat venialiter præciso scandalo Clericus, qui comam nutrit; quamvis in cap. *Si quis, de Vita, & Honestate Clericorum* dicatur, quod sit excommunicandus.

Difficultas est secundo de pœna Suspensionis, Interdicti, & Irregularitatis. Communiter etiam docent, legem obligare sub gravi, si has pœnas imponat: Quamvis Cajet., Navar., Valent., Salon., & alii apud eundem Dian., & Merol. putent obligare sub levi; quia istæ pœnæ possunt incurri etiam propter peccatum veniale; & irregularitas etiam sine ulla culpa. Communis tamen sententia docet cum Sanch., & Suar., Suspensionem, & Interdictum tunc esse pœnas leves, quando aliquis specialis actus illarum ad breve tempus imponitur transgressoribus legis; & in eo solum casu legem obligare sub levi. Irregularitas vero semper est pœna gravis, si propter delictum imponatur, quamvis sine delicto incurratur (verbi gratia, ab illegitimo, a cæco, claudo, &c.) irregularitas, non quæ sit pœna, sed quæ sit impedimentum canonicum ad ordines exercendos, & suscipiendos.

Quod attinet ad pœnam privatio-

Pars I.

nis officii, vocisque activæ, & passivæ, communiter cum Salas, Duardo, Peirino apud Dian. par. pr. tract. 10. ref. 22. docent esse pœnam gravem, quæ indicet Legislatorem velle sub gravi obligare; ideoque S. Congregatio apud eundem Dianam declaravit, decretum Sixti V. obligans Regulares, ne accedant ad Monasteria Monialium sub his pœnis, obligare ad peccatum mortale: Immo ad id obligare, etiam si per modicum tempus cum Monialibus colloquantur, declaravit pariter S. Congr. die 11. Maii 1669. approbante talem declarationem Clem. IX., qui illam typis dari, ac servari iussit. Quare non sunt audiendi, qui apud Dianam loco laudato putant probabile, quod talis pœna non indicet gravem obligationem, eo quod videatur lex ista esse pœnalis, & probabiliter pœna isthæc non incurratur ante sententiam declaratoriam criminis, ut mox dicemus.

IV. Quæritur tertio, An quando in lege pœnali dicitur, quod transgressor ipso facto pœnam subeat, teneatur in conscientia pœnam subire ante sententiam Judicis?

Respondeo, posse quidem legem humanam obligare ad subeundam ipso facto ante sententiam Judicis pœnam proportionatam delicto, dummodo non sit nimis atrox, ut communiter docent contra Sot.: De facto tamen incurruntur ipso facto in conscientia pœnæ, quæ nullam hominis actionem requirunt, sed consistunt in passione, & per ipsam legem pœnam inferentem executioni mandantur; ut sunt censura, irregularitas, &c.: Et eadem est ratio de lege irritante, & inhabilitante; Et ratio est, quia ita fert usus, & consuetudo, ut pœnæ istæ ante sententiam Judicis, etiam criminis declaratoriam, ipso facto incurrantur, si in lege statuatur pœna ipso facto, vel ipso jure incurrenda. Beneficarii

K pa-

pariter omitentes officium incurrunt etiam ipso facto onus restitutionis fructuum; Verum tale onus non est poena, sed oritur, quia non faciunt fructus suos.

V. Quando tamen poenae per legem impositae requirunt actionem hominis, ut poena mortis, carceris, flagellationis, privationis rei propriae, quae per actionem vel tertiae personae, vel ipsius delinquentis infligi solent, communiter Doctores docent apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 13., quod reus non teneatur talem poenam subire ante sententiam declaratoriam criminis; quamvis in lege dicatur, quod ipso facto illa poena incurratur; Intelligitur enim, quod ipso facto incurratur post sententiam declaratoriam criminis; nisi aliunde constet, quod Legislator velit, ut poena aliqua moderata ante quamcumque sententiam Judicis incurratur: Et ratio est, tum quia ita fert usus, & consuetudo; tum etiam quia alias lex esset nimis rigorosa, & inhumana; tum demum quia in cap. *Cum secundum leges, de Haereticis in 6.* dicitur, quod ipso facto incurratur poena confiscationis bonorum ab haereticis; & deinde additur requiri sententiam declaratoriam criminis. Immo addunt Molin., Sanch. cap. 22. contra Vasq., quod post sententiam declaratoriam criminis, neque teneatur reus offerre bona sua, cui adjudicantur, sed tantum teneatur non resistere, ut bona ab eo exigantur. Similiter Less., Sanch., Vasq., & Pal. fusc. punct. 30. apud eundem Dian. contra Molin., Reginald., Rebel. docent, poenam conventionalem appositam in contractu ante sententiam Judicis non deberi. Circa poenam privationis vocis activae, & passivae communiter docent apud Dian. loc. cit. resol. 14., quod ipso facto incurratur ante sententiam declaratoriam criminis; sicut certum est incurrere ipso

facto privationem facultatis petendi debitum, quam contrahit conjux incestuosus; & qui post votum simplex Castitatis contrahit Matrimonium. Similiter ipso facto incurratur impedimentum dirimens matrimonium propter adulterium, quod quis, fide data de futuro matrimonio cum aliqua, commisit; Sicut statim a Simoniaciis incurratur poena inhabilitatis ad beneficia: Et ratio est, quia hujusmodi inhabilitates, & privationes comparantur censuris, & irregularitatibus, nec ex usu ulla disparitas assignari potest; ad illarum enim executionem non requiritur hominis actio, sed satis est ipsa lex, & voluntas Legislatoris significata per verba illa, *ipso facto*, ut statim poena executioni mandetur. Et ratio radicalis horum omnium est, quia frustrarentur hujusmodi leges, nisi poenae istae incurrerentur ante sententiam Judicis non solum condemnatoriam, sed etiam declaratoriam criminis, eo quod raro possent ad Judicis notitiam haec delicta devenire.

VI. Nihilominus Sot. apud Dian. loc. cit. resol. 23. putat, privationem vocis activae non incurrere ante sententiam declaratoriam criminis; quod etiam docent Molin., Granad., Malder., & alij; ne electiones omnes reddantur incertae; & quia ita fert consuetudo: Et circa privationem vocis passivae, nemo tenetur illam subire ante sententiam Judicis cum sua infamia. Adde ex Sanch. lib. 6. cap. 17. num. 39. contra Rodriq., Less., & alios apud Merol. disp. 1. cap. 2. num. 523., quod quamvis in motu proprio Pii V. dicatur, quod Religiosi admittentes feminas intra claustra Monasteriorum incurrant ipso facto, & sine alia declaratione poenam privationis suorum officiorum, & inhabilitatis ad illa; tamen haec etiam poena, ut incurratur, requirit sententiam declaratoriam non quidem poenae, sed criminis, ut mul-

ti apud eundem Sanch. interpretantur. Sicut etiam pœna privationis officiorum imposita iisdem verbis in Extravag. *Ambitiosa* contra Rectores Ecclesiarum alienantes bona suorum Beneficiorum. Ratio est, quia huiusmodi pœnæ requirunt actionem hominis, ut fert consuetudo; & quia nimis rigida esset lex, si obligaret hominem, ut sponte deponat sua officia, nempe Provincialatum, Superioratum localem, &c. Neque dicas cum Merol., quod esset superfluum addere illa verba, *ipso facto, & sine alia declaratione*. Nam per illa verba *ipso facto* significatur, quod non requiratur sententia condemnatoria, sed factis sit sententia declaratoria criminis, & per illa verba *Sine alia declaratione* significatur, quod non requiratur sententia declaratoria pœnæ; statim enim ac declaratum est crimen, incurritur pœna a lege imposita.

VII. Quæritur quarto, An lex pœnalis obliget Judicem ad infligendam reo pœnam præscriptam, quin possit illam minuire, vel augere?

Respondeo cum D. Th. 2. 2. quæst. 67. num. 4., & aliis communiter apud Pal., Principem supremum posse arbitrari; quia ille sua lege non coarctatur; Satis enim est, ut legi naturali obediat de non puniendo ultra modum delictum leve, aut nimis leviter delictum grave, quando id non expedit ad bonum commune. At Judex subditus Legislatori tenetur legem Superioris servare, & sic pœnam in lege taxatam imponere, quamvis pars læsa injuriam remitteret: Lex enim pœnam taxans obligat Judicem ad illam imponendam; quin tamen teneatur reus illam subire, antequam imponatur: Quare sicut contra justitiam commutativam peccaret, qui venderet merces ultra pretium justum legale, seu ultra taxam impositam a lege; ita peccaret contra justitiam legalem

Judex, qui pœnam a lege taxatam non imponeret.

Neque dicas, sæpe Judices illam minuire, & sæpe a Religiosis eos rogari, ut remittant. Nam aliquando potest minui per epichejam; (quando scilicet adsunt rationabiles causæ; aliter Judex ex leg. *Servos Cod. in legem Juliam* minuendo pœnam debitam est infamis) aliquando apud Judicem interpellatur, non ut pœnam justam minuat, sed ut, si res aliquo modo sit dubia, mitior interpretatio fiat; & ut tantum de pœna remittatur, quantum intra latitudinem justitiæ fieri potest.

VIII. Quæritur ultimo, an lex humana obliget aliquando etiam cum periculo vitæ?

Respondeo, tunc ad id obligare, quando id expedit ad bonum commune: Verbi gratia, tempore pestis potest Princeps obligare subditos ad serviendum infirmis, & tempore belli ad custodiendam civitatem, etiam cum periculo vitæ; aliter bonum publicum periclitaretur: Sic in corpore humano exponitur membrum sectioni ad conservandam vitam, & membrum minus principale exponitur ad conservationem principalioris. In aliis casibus lex humana non obligat cum gravi incommodo; quia Respublica est mater, non matertera, est gubernatrix, non domina; & iniqua esset gubernatio, si vitam privatorum exponeret absque necessitate boni communis. Carthusiani autem ex Vasq. contra Sanch. apud Dian. part. 5. tract. 3. resol. 136., & tract. 4. resol. 32. obligantur cum periculo vitæ ad abstinendum in infirmitate a carnibus, non quidem ex voto, sed ex statuto, & consuetudine Religionis; quia spectare videtur ad bonum commune Religionis, ut ea consuetudo vigeat etiam in articulo mortis.